

„Tehetségben hiány nincs itt,
S hazánk nagyjá az teszi,
Hogy nagy embereit mindig
A nép köréből veszi.“

Pauszovszkij elbeszélése viszont egy turkvenről szól, aki hitetlenül áll a szovjethatalommal szemben, míg a bolsevikok meg nem építik a Kara-Kumot öntöző nagy csatornát. Így került a kötetbe az orosz irodalom egyik remeke; a dickensi humanizmusú Cséhov-elbeszélés Ványkáról, a Moszkvába került falusi gyerek szenvedéseiről. Ványka, a kis suszterinas egy karácsonyestén ír nagyapjának falura, hogy szabaddítsa meg a mester kezéből, az inasgyermek munkáját kiuzsorázó pokolból, amelyben rosszabb a sorsa, mint a kutyáé.

Számtalan példán bizonyíthatjuk, hogy humanizmusra és nemes tettekre hívó az orosz ifjúsági irodalom, nem pusztá kalandok idegfeszítő és csábító meséje. A kötet összeállításában egyetlen hibát találhatunk, hogy míg a fölvevett művek java a serdülő ifjúsághoz szól, addig néhány mese a 6–10 évesek színvonalának felel meg.

ERDŐDI JÓZSEF

VIHAR BÉLA: SZOVJET—JIDDIS-KÖLTÉSZET. (Cserépfalvi.)

Az elmúlt időkig keveset tudtunk a Szovjetunió irodalmi életéről és kevéssé ismerhettük csak a szovjet irodalmat. Ezt a hiányt igyekszik pótolni Vihar Béla avval, hogy a szovjet irodalom egy mind nagyobb jelentőségre emelkedő csoportjának, a jiddis-költők munkásságáról számol be tanulmányában.

Már Gergely Sándor találóan jegyzi meg a kötet előszavában, hogy ez a könyv korántsem lép fel a teljesség igényével; mindemellett mégis „üttörő érdemű a munkája, a vállalkozása anélkül, hogy az 'első', a 'kezdet' szokványos gyengeségeit, fogyatékoságait viselné“ magán.

Valóban, a kötet a szovjet—jiddis-költészet fejlődését csak dióhéjban mutatja be, aminthogy a célja is ez, — Gergelyt idézve: — „a szovjet—jiddis irodalmi élet egyik jelentős, állandó mozgásban levő szakaszát szemlélteti és magyarázza“. Ezt a célt, úgy érezzük, sikerült Viharnak elérnie akkor, midőn az 1917-es évtől kezdve részletesen bemutatja, mint talált egyéni hang-

jára a jiddis-költészet.

A századeleji dekadencia, mely ezt a költészetet annyira jellemezte, csak a diadalmas forradalom után változott öntudattelteli, egyéni zsidó hanggá, hogy ez időtől kezdve a sztálini irodalmi irányelvet mindinkább magáévá téve alkotó erőként jelentkezzék: „népi formában szocialista tartalmat“ adva.

Vihar a legjelentősebb szovjet—jiddis-költők — Broderzon, Gofstejn, Svarcman, Fefer, Kvitko, Fininberg, Helmond, stb. — verseivel Gáspár Endre, Kardos László, Komlós Aladár, Radó György és a szerző saját műfordításában szemlélteti a tanulmány keretében elmondottakat.

KÁROLYI VILMOS

BOLDIZSÁR IVÁN: FORTOCSKA. (Cserépfalvi.)

A Szovjetunió még ma is a rejtélyek, ismeretlenségek világa sok ember szemében. Számtalan írást, tanulmányt olvastunk pedig már róla, de sajnos, özönével láttak napvilágot a szemeszedett hazugságokon, tudatos ferdítéseken felépülő cikkek is, amelyeknek csak egy volt a célja: a rosszindulatú propaganda. A mult urainak ugyanis ez a hamis propaganda és kődösítés mutatkozott egyetlen erős fegyverének. Kosuth Lajos mondása ezen a téren is igaznak bizonyult, hogy „hazudni lehet, de az igazság előbb-utóbb napfényre kerül!“ Napfényre került a Szovjetunió igazsága is, és ebben — főként ennek népszerűsítésében — nagy része van a „Fortocskának“. Fortocska egyébként oroszul kis ablakot jelent és az író azért adta ezt a könyve címének, mert ilyen kis ablakon keresztül pillantott be a Szovjetunió életébe és ilyen kis ablakot nyit a magyar olvasóközönségnek is.

Propaganda-munka! — mondhatnák az örök kételkedők és ellenzékiek, pedig ettől áll a legtávolabb ez a könyv. Az író távol áll attól, hogy bárkire is a saját véleményét erőszakolja rá. Ő csak ott húzódik meg a dolgok mögött, szinte személytelenül, de éppen ez adja meg munkája értékét, ahogyan élénk hozza és bemutatja Moszkva életét. Úgy érezzük magunkat, amint forgatjuk a lapokat, mintha egy társaságban ülünk Boldizsár Ivánnal, aki minden különbözőbb válogatás nélkül, a filmfelvevőgép pontosságával meséli el mindazt, amit a szovjet fővárosban látott és hallott. El-

beszélése színes és eleven. Ha becsukjuk a szemünket, mi is ott érezzük magunkat a forgalmas utcákon, a káprázatos metrón, az áruházak, szórakozóhelyek zsúfoltságában. Megismerjük a szovjet élet csodálatos ütemét, a félelemnélküli, nyugodt élet alapjait. Természetes, hogy nem lehet olyan teljes és tökéletes egy ilyen beszámoló, mint valami hosszú tapasztalatokon felépülő tanulmány, de ez cseppet sem ront értékéből. Sőt, a nagy többség számára éppen ez teszi hasznossá, mert azt mutatja be, amit minden ember az első pillanatban megláthat a Szovjetunióban; ha olyan figyelő szemmel jár ott, mint Boldizsár Iván. Bátran állíthatjuk nemcsak hasznos, de érdekes olvasmányt nyújt mindenki számára ez a rendkívül élvezetes, művészi útinapló.

LÖKÖS ZOLTÁN.

VLADIMIR G. KOROLENKO: MAKÁR ÁLMA. (Szikra.)

Korolenko Magyarországon a kevésbé ismert orosz elbeszélők közé számít. A „Makár álma“ három elbeszélést tartalmaz. „A gyilkos“-t, mely a századvég Oroszországának útonállóit, babonás parasztjait sorakoztatja föl, a „Rossz társaságban“ címűt, egy elszigetelt kisváros koldusrétegének furcsa történetével és végül a „Makár álma“-t, egy jakut település felvad pásztorának nagy élményét. A három elbeszélés nem függ össze, mégis egy könyvbe tartoznak, ugyanazok a gondolatok vonulnak végig bennük világos egyszerűséggel s az igényesség követelte sokrétűség tiszteletbentartásával. Mindhárom elbeszélés ugyanannak a világnak részeit mutatja, s mégis úgy, hogy kerek egységként külön-külön is megállja helyét.

Korolenko világa: a századvégi cári Oroszország. Egy hatalmas, szinte a föld többi részével össze sem függő terület, amelyet Nyugateurópához csak néhány író, gondolkodó munkája köt, s amely szinte szuverén törvényszerűségeknek alávetve él, s renoválja egyre omladozóbb díszleteit. A külvilág Korolenkonál is csak arra szolgál, hogy összehasonlíthassa vele a hazai állapotokat, más okból kísérletet sem tesz arra, hogy a határokon túltekintsen. Főoka ennek az, hogy számtalan jelentős hibát fedez fel minden pillanatban saját hazája arcán is, lelkiismeretesen foglalkozik velük, s ekképp a szó szoros értelmében nem jut ahhoz, hogy a

tágasabb Nyugateurópa szellemi áramlatain rágódjék.

A „Makár álma“ igen gazdag epikájú könyv. Az elbeszélés gazdagsága azonban közel sem öncélú; a tökéletesebb emberábrázolás céljait szolgálja, mert Korolenko a fejlődő, erő és változó emberről készít pillanatképeket. Alakjai semmitől sincsenek messzebb, mint a statikától, Folyton mozognak, egyre újabb tulajdonságaik válnak tisztázottakká s mások tűnnek el ismét. Ez a belső mozgalmasság teszi egyes alakjait énmagukban is feszültekké és meglepőekké; az ember nem tudja kiszámítani, hogyan viszonyulnak az eseményekhez, s mit tesznek majd azok hatására. Mindez nem valami illogikus pszichológiai bukfenc, inkább mély emberismeret, mert az alakok egytől egyig teljesen valószerűek, s belső mozgékonyaságuk — csodálatosképpen — csak fokozza emberi hitelességüket.

Ez a fontos jellemvonás az elbeszélésnek nem egy hőst befolyásolja csak. Végeredményben meghatározza a szereplők egymáshoz való viszonyát is, nagyon különössé és egyúttal jól elfogadhatóvá téve a gazdag epikájú történeteket. A dinamikus jellemábrázolás ilyen gondosságából azonban más is következik. Az, hogy az emberek magasra emelkednek környezetükből, az író olyan lényekként bánik velük, akik azzal, hogy embereknek születtek, jegyét váltották a csak egy-egy példányban előforduló dolgok sorába, amelyekkel ehhez mért tisztelettel és megkülönböztetett becsüléssel kell közeledni. Korolenko nagyon szereti hőseit.

Ez a szeretet azonban nemcsak az írói gondosság szüleménye, sőt nem is elsősorban az. Korolenko megértő részvételt fordul népe felé. Érti a cári uralom rendszerének hatalmas belső ellentmondásait, melyeket csak a méregérs mahorkás pálinka tud eltüntetni az emberek elől, ezért érti meg a részegét. Látja, tudja, hogy a megélhetés milyen nehéz, s hogy az erkölcsi züllés szinte kikerülhetetlen sorsa egész embercsoportoknak: ezért érti meg a gyilkost. Látja, hogy vannak, akiket a létfenntartás lopni kényszerít: s megérti a tolvajt. De akkor, amikor közel kerül a szegényekhez és elnyomottakhoz, egyre messzebbre távolodik az uralkodó osztálytól. Emberszeretete és tiszta humanizmusa gyűlölleti meg vele mindazokat, akiknek részük van abban, hogy